

მასლოუს თეორიული შეხედულებების კრიტიკული შეფასება

რეზიუმე

სტატიში წარმოდგენილია მასლოუს ადამიანის მოთხოვნილებათა იერარქიის კრიტიკული შეფასება. მასში აქცენტები კეთდება მოთხოვნილებათა იმ იერარქიებზე, რომლებშიც განსხვავებული მოსაზრება, შესაძლოა, არსებობდეს. მაგალითად, მასლოუს პირამიდა არ ითვალისწინებს ინდივიდის მახასიათებლებს და ყველა ადამიანის მიმართ განსაზღვრავს მოთხოვნილებათა იერარქიის ერთნაირ სტრუქტურას. ეს გარემოება იძლევა ვარაუდის საფუძველს, რომ მასლოუს პირამიდა არ შეესაბამება ინდივიდების რეალურ მოთხოვნილებებს. მასლოუს თეორია არ ეფუძნება მის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგებს ინდივიდის მოთხოვნილებების თაობაზე. იგი მეტწილად ეყრდნობა იმ ნაშრომებს, რომლებიც ფსიქოლოგიის დარგში შექმნეს ადლერმა, ფროიდმა და სხვა ფსიქოლოგებმა. ამიტომ დიდია იმის ალბათობა, რომ იგი არ გამოხატავდეს ინდივიდის მოთხოვნილებების რეალურ იერარქიას. მასლოუს მოთხოვნილებების პირამიდა იერარქიულია, რაც ნიშნავს, რომ ერთი საფეხურის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება მხოლოდ წინარე საფეხურის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შემდეგ არის შესაძლებელი. თუმცა დღემდე არ არსებობს სამეცნიერო კვლევები, რომლების საფუძველზეც დადასტურდებოდა ამ მოსაზრების მართებულობა. წარმოდგენილ სტატიამ სწორედ მასლოუს მოთხოვნილებათა იერარქიის აღნიშნული მხარეები განხილული. ნაშრომში მოყვანილი მოსაზრებები ეფუძნება მასლოუს 1943 წლის სტატიას მოთხოვნილებათა იერარქიის შესახებ. სტატიის მიზანია მასლოუს თეორიის შეზღუდვების გამოვლენა და მათი ანალიზი.

საკვანძო სიტყვები: მასლოუს პირამიდა, მოტივაცია, მოთხოვნილებების იერარქია, თვითაქტუალიზაცია,

მიხეილ გაგნიძე

სსუ ბიზნესის
ადმინისტრირების
მიმართულების დოქტორანტი

CRITICAL ANALYSIS OF MASLOW'S THEORY

Mikheil Gagnidze

SSU Business Administration PhD student in the field

RESUME

This article offers a critique of Maslow's theory of hierarchy of needs. It focuses on need hierarchies in which diverse points of view may exist. The Maslow pyramid, for example, ignores individual differences to identify the identical structure of needs for everyone. As a result of this circumstance, we can conclude that Maslow's pyramid fails to meet people's genuine needs. Maslow's hypothesis is founded not on the findings of his study into individual needs but primarily based on Adler's, Freud's, and other

psychologists' research in psychology. As a result, likely, it doesn't stray from the order of actual individual demands. Maslow's Demands Pyramid is hierarchical. According to Maslow's Needs Pyramid, we can address one layer's needs after meeting the demands of the preceding tier. However, to date, there are no scientific studies that would confirm the validity of this view. This article discusses these aspects of Maslow's hierarchy of needs. The ideas presented in this article are based on Abraham Maslow's 1943 paper on the hierarchy of needs. This article aims to identify and analyze the limitations of Maslow's theory.

Keywords: Maslow pyramid, motivation, hierarchy of needs, self-actualization.

შესავალი

აბრაჰამ მასლოუ - ცნობილი ამერიკელი ფსიქოლოგი, ჰუმანისტური ფსიქოლოგიის დამფუძნებელი, ერთ-ერთი პირველია მათ შორის, ვინამაც დაიწყო ადამიანის ქცევების დადებითი მხარეების შესწავლა, მუშაობდა მოტივაციის თეორიაზე, რომელიც მოთხოვნილებათა იერარქიის მოდელზეა დაფუძნებული. მასლოუს მიაჩნდა, რომ უმაღლესი მოთხოვნილება, რომელიც ადამიანს უბიძგებს თავისი შესაძლებლობებისა და ტალანტების გაშლისკენ, თვითაქტუალიზაციის მოთხოვნილებაა.

მასლოუს იდეები, მისი გამოკვლევები საყურადღებო და საინტერესოა. თუმცა როგორც ყველა შეხედულებას, მასლოუს მოსაზრებებსაც გამოუჩნდნენ მომხრეებიც და მოწინააღმდეგეებიც. კრიტიკულად განწყობილი ოპონენტები ამტკიცებენ, რომ მასლოუს კვლევის ნაკრებები ძალზე მცირე იყო ასეთი განზოგადოებების გასაკეთებლად. მასლოუს შეხედულებების კრიტიკა დღესაც აქტუალურია და მკვლევართა ამ პოზიციას შესაბამისი არგუმენტები გააჩნია.

მასლოუს ადამიანის მოთხოვნილებათა იერარქიის სუსტი მხარეები

დასაწყისშივე უნდა აღინიშნოს, რომ მასლოუს თეორია არაა გამოსადეგი ბიზნესის მენეჯმენტის პროცესში. იგი ფსიქოლოგიური თეორიაა და ადამიანის ქცევის განმარტებელი მიზეზების ახსნაზეა ორიენტირებული¹. მასლოუს თეორიას საფუძვლად უდევს ის მოსაზრება, რომ ადამიანის სურვილია დაიკმაყოფილოს ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური მოთხოვნილებები. ამ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობა ინდივიდს უზრუნველყოფს ეტაპობრივად, ქვედა საფეხურის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შემდეგ. მასლოუს თეორიის მიხედვით იმ შემთხვევაში, თუ ადამიანი ვერ დაიკმაყოფილებს ქვედა საფეხურის მოთხოვნილებებს, იგი ვერ შეძლებს იერარქიის ზედა საფეხურს მიკუთვნებული მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას. სწორედ აქედან გამომდინარე, მენეჯმენტში მასლოუს თეორიის გამოყენება შეუძლებელია. მასლოუს მიზანი არასოდეს ყოფილა ადამიანების შრომის ეფექტიანობის, ან მოტივაციის ზრდის საშუალებების განსაზღვრა. სტატიაში, რომელშიც მან წამოაყენა თეორია მოთხოვნილებათა იერარქიის შესახებ, მასლოუს მსჯელობდა ადამიანის მოთხოვნილებების იერარქიაზე². იმ ნაშრომებშიც კი, სადაც მასლოუს მოთხოვნილებების პირამიდას ეხება, ეს თეორია გამოყენებულია იმის საჩვენებლად, თუ როგორაა კონსტრუირებული ადამიანის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური მოთხოვნილებები³. ამდენად, იგი წარმოდგენს მხოლოდ ავტორის დაკვირვებებსა და მოსაზრებებს ინდივიდის შესაძლებლობების მაქსიმალური რეალიზების საშუალების თაობაზე. მასლოუს თეორია გვიჩვენებს, როგორ უნდა იქნას მიღწეული ისეთი მდგომარეობა, როდესაც სრულებით იქნება გამოყენებული ადამიანის შესაძლებლობები.

მასლოუს თეორიის ერთერთ სუსტ მხარედ უნდა ჩაითვალოს ის გარემოება, რომ იგი არ ეფუძნება მეცნიერული კვლევების შედეგებს⁴. სწორედ ეს აჩენს ეჭვს მის მართებულობაზე. მასლოუს არ ეფუძნებოდა სამეცნიერო დაკვირვებებს იმის თაობაზე, რომ ადამიანის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება შესაძლებელია მოხდეს მხოლოდ განსაზღვრული თანმიმდევრობით და ინდივიდის შესაძლებლობების სრული მოცულობით რეალიზება, რაც მასლოუს თეორიაში თვითაქტუალიზაციის სახელითაა ცნობილი, მხოლოდ ამ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შედეგადაა შესაძლებელი. მასლოუს თეორიის სუსტი მხარე იმაში მდგომარეობს, რომ მოტივაციის თეორიაზე მუშაობის პროცესში იგი ერთდროულად დაეყრდნო რამდენიმე ფსიქოლოგიის ნაშრომებს და ასე განსაზღვრა მოთხოვნილებების იერარქია. მასლოუს ამ ნაშრომებიდან გამოიტანა დასკვნა, რომ არსებობს ადამიანის მოთხოვნილებების

იერარქია, რომელიც მკაცრად განსაზღვრული და რომლის დაკმაყოფილება არის აუცილებელი პირობა ინდივიდის შესაძლებლობების მაქსიმალურად გამოყენების მიზნით. თუმცა, უნდა შევნიშნოთ, რომ არცერთი ნაშრომის ავტორი, რომელსაც დაეყრდნო მასლოუს არ ამტკიცებდა იმას, რაც მან მოთხოვნილებათა იერარქიის ფარგლებში წამოაყენა. მასლოუს გამოიტანა დასკვნები სხვის ნაშრომებზე დაყრდნობით და შესაბამისად, მისი თეორიაც სხვა მკვლევარების მოსაზრებების და მიგნებების შეჯერების შედეგადაა შექმნილი. მასლოუს მოთხოვნილებების იერარქია დააფუძნა გოლდსტეინისა და გეტსტალდის ფსიქოლოგიაზე, ასევე ფროიდის დინამიზმისა და ადლერის ნაშრომებზე⁵. სტატიაში, რომელშიც მასლოუს წამოაყენა თავისი თეორია, არაა დაკონკრეტებული როგორ მოხდა მისი თეორიული საფუძვლების ანალიზი, ან ზემოაღნიშნული ავტორების კონკრეტულად რომელმა მსჯელობებმა და მიგნებებმა უზიდა მას მოთხოვნილებების იერარქიის ფორმირებისკენ. გასათვალისწინებელია, რომ თავად ფროიდიც თავის შრომებში ეფუძნებოდა სხვა ავტორების ნაშრომებს და არამხოლოდ პირად დაკვირვებებს ადამიანის ფსიქიკის სხვადასხვა ასპექტების თაობაზე. ამიტომ სამეცნიერო თეორიის დაფუძნება იმ ნაშრომებზე, რომლებიც არ ეყრდნობა ემპირიული კვლევების შედეგებს, ყოველთვის უქმნის მას არასარწმუნო რეპუტაციას.

მასლოუს თეორიის მეორე სუსტ მხარედ უნდა ჩაითვალოს მოთხოვნილებების იერარქია. პირველი ორი საფეხურის მიხედვით ადამიანმა ჯერ ფიზიოლოგიური, ხოლო შემდგომში ფსიქოლოგიური მოთხოვნილებები უნდა დაიკმაყოფილოს⁶. ეს მოსაზრება ეჭვს არ იწვევს, რადგან საბაზისო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების გარეშე ინდივიდი მოკლებულია შესაძლებლობას დაიკმაყოფილოს სხვა მოთხოვნილებები. ადამიანის ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება საჭიროა, სულ მცირე, სხვა ნებისმიერი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად. თუმცა მასლოუს სტატიიდან არ იკვეთება შემდეგ საფეხურს მიკუთვნებული მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ლოგიკა. მაგალითად, გაუგებარია რატომ არ შეუძლია ინდივიდს სიყვარულის მოთხოვნილება მიკუთვნებლობის მოთხოვნილებასთან ერთად დაიკმაყოფილოს, ან რატომ დგას მიკუთვნებლობის საჭიროება სიყვარულის საჭიროებაზე მაღლა. მეორე მხრივ სავარაუდოა, რომ თვითაქტუალიზაციას უკეთესად ახდენენ ის ადამიანები, რომლებმაც უკვე დაიკმაყოფილეს ყველა სხვა მოთხოვნილება, თუმცა მასლოუს სტატია არ ცემს პასუხს კითხვას: რატომაა შეუძლებელი საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზება სიყვარულის, ან მიკუთვნებლობის მოთხოვნილებების დაუკმაყოფილებლობის, ან მათი ნაწილობრივ დაკმაყოფილების შემთხვევაში.

1 საყვარელიძე, ს., მოტივაციის ზრდის სტრატეგიები საქართველოს საჯარო უწყებებში, თბ., 2018, 24

2 A theory of human motivation, Maslow, A., H., Psychological Review, 50, 1943, 370-396

3 კატუკია, ა., მოტივაციის კვლევა შედარებით მენეჯმენტში, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, 2018,

4 Fowler, S., What Maslow's Hierarchy Won't Tell You About Motivation, Harvard Business Review, 2014; retrived from <https://hbr.org/2014/11/what-maslows-hierarchy-wont-tell-you-about-motivation> 05.07.2022

5 A theory of human motivation, Maslow, A., H., Psychological Review, 50, 1943, 370-396

6 A theory of human motivation, Maslow, A., H., Psychological Review, 50, 1943, 370-396

მასლოუს მოთხოვნილებათა იერარქიის მიხედვით, შემდეგი საფეხურის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება მხოლოდ წინა საფეხურის მიკუთვნებული საჭიროებების დაკმაყოფილების შემთხვევაშია შესაძლებელი.¹ ეს მოსაზრება გამოიყენება იმ დაშვებას, რომ ინდივიდმა სიყვარულის, ან მიკუთვნებლობის მოთხოვნილება თვითაქტუალიზაციის მოთხოვნილებასთან ერთად დაიკმაყოფილოს.

შემდგომში მასლოუმ შეცვალა მისი მოთხოვნილებების იერარქია და წარმოადგინა იგი 7 საფეხურიანი პირამიდის სახით², რაც იმაზე მიუთითებს რომ თავდაპირველი შემოთავაზებული ვერსია არ იყო ზუსტი, ან სულ მცირე ამომწურავი. მასლოუს პირამიდის ახალი ვარიანტის მიხედვით მოთხოვნილებათა იერარქიის მეხუთე საფეხურზე არის ადამიანის შემეცნების მოთხოვნილება, რაც გამოიხატება ინდივიდის სურვილში შეიძინოს ცოდნა და განვითარდეს. მეექვსე საფეხურზეა ესთეტიზმის, ხოლო მეშვიდეზე ტრანსცენდენტის შეცნობის მოთხოვნილება³. განსხვავებით მასლოუს პირამიდის თავდაპირველი ვარიანტიდან, მისი შეცვლილი ვერსია არ ეფუძნება არავითარ სამეცნიერო ნაშრომს. ამ დრომდე არაა ხელმისაწვდომი წყაროები, სადაც დასაბუთებული იქნებოდა მოთხოვნილებათა იერარქიის ცვლილების საჭიროება. ამასთან, მასლოუს მიერ შემოთავაზებული ახალი ვარიანტის რელევანტურობა ეჭვს იწვევს. მასლოუს პირამიდის 8 საფეხურიანი ვერსიის მიხედვით ინდივიდს ესთეტიზმის მოთხოვნილება არ უზნდება სანამ არ დაიკმაყოფილებს შემეცნების სურვილს, რაც საკამათო მოსაზრებაა და არ დასტურდება არცერთი ამ დრომდე არსებული კვლევით ადამიანის მოთხოვნილებების თაობაზე. საეჭვოა იმ მოსაზრების მართებულობაც, რომ ტრანსცენდენტის შეცნობის მოთხოვნილება ინდივიდს მხოლოდ მოთხოვნილებათა იერარქიის ბოლოს წინა საფეხურზე უზნდება. ტრანსცენდენტის ძიება ნიშნავს რელიგიით დაინტერესებას, საკუთარი არსებობის საზრისის ძიებას, რაც ჯერ კიდევ

პირველი ტოტემური რელიგიებისთვის იყო დამახასიათებელი. მეორე მხრივ ის მოსაზრება უპირისპირდება ფროიდის მსჯელობებსაც, რომელიც ფსიქოლოგმა განავითარა ნაშრომში „ტოტემი და ტაბუ“. ნიგნში ფროიდი აღნიშნავდა, რომ ადამიანი უხსოვარი დროიდან იყო მიდრეკილი მისი პიროვნების გარეთ მოეძებნა საყრდენი მფარველი მამის სახით, რის შედეგადაც პირველი რელიგიური კულტები წარმოიშვა⁴. ამავეზე მიუთითებდა ფრომიც, რომელიც ნაშრომში „ფსიქოანალიზი და რელიგია“ აღნიშნავდა, რომ ადამიანის მოთხოვნილებაა სამყაროსთან ერთიანობის მიღწევა, ხოლო რელიგია არის მისი ცხოველური საწყისებიდან მოწყვეტისა და გაადამიანურების საშუალება⁵. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ტრანსცენდენტის მოთხოვნილება ჯერ კიდევ ჯოგში მცხოვრებ ადამიანებს ჰქონდათ, ეჭვქვეშ დგება მასლოუს პირამიდის იმ ნაწილის სისწორე, სადაც მან ტრანსცენდენტის მოთხოვნილება მოათავსა.

მასლოუს პირამიდის ერთერთი სისუსტეა თვითაქტუალიზაციის კონცეფცია, რომელიც მან დაამკვიდრა მოთხოვნილებათა იერარქიის განსაზღვრის მიზნით. ამ კონცეფციის მიხედვით თვითაქტუალიზაცია ნიშნავს საკუთარი პოტენციალის სრულად რეალიზებას⁶. მასლოუს თქმით თვითაქტუალიზაციის გამოხატულება განსხვავდება ერთმანეთისგან იმისდა მიხედვით, ვინ არის ინდივიდი. მუსიკოსი თვითაქტუალიზაციას მუსიკალური ნაწარმოებების შექმნით აღწევს, ხოლო სპორტსმენი სპორტული წარმატებით⁷. თუმცა კონცეფციის სუსტი მხარე იმაში მდგომარეობს, რომ არ არსებობს ინდივიდის პოტენციალის ზუსტი საზომი. მეორე მხრივ მისი შესაძლებლობების რეალიზება დამოკიდებულია იმ გარემოზე, სადაც ცხოვრობს და საქმიანობს პიროვნება. ამიტომ რთულია განისაზღვროს რამდენად იქნა გამოყენებული ინდივიდის პოტენციალი საზოგადოებაში. მეორე მხრივ, თუ თვითაქტუალიზაციის ცნებაში ვიგულისხმებთ მხოლოდ ინდივიდის შესაძლებლობების ნაწილობრივ გამოყენებას, მაშინ შეიძლება ითქვას რომ

1 A theory of human motivation, Maslow, A., H., Psychological Review, 50, 1943, 370-396

2 მელიქიშვილი, მ., მოტივაცია, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013;

3 McLeod, S., A., Maslow's Hierarchy of Needs, Highgate Counselling Center, 2013, 2

4 ფრომი, ე., დოგმატი იესო ქრისტეზე, გამომცემლობა „პეგა“, თბ., 2015, 120

5 ფრომი, ე. ფსიქოანალიზი და რელიგია, გამომცემლობა „პეგა“, თბ., 2015, 22

6 Haque, F., Haque, M., Islam, M., Motivational Theories – A Critical Analysis, ASA University Review, Vol. 8. #1, 2014, 63

7 Uysal, T., Aydemir, S., Genc, E., Maslow's Hierarchy of Needs in 21st Century: the examination of vocational differences, Researches on Science and Art in 21st Century Turkey, Volume 1, 2017, 11

თვითაქტუალიზაცია მოთხოვნილებათა იერარქიის წინარე საფეხურების გავლის გარეშე შესაძლებელია.

მასლოუს თეორიის კრიტიკოსთა შორის გამორჩეული არგუმენტირებულია ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის, პამელა რუთლეჯის მოსაზრებები. თავის სტატიაში რუთლეჯმა ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ მასლოუმ ყურადღების მიღმა დატოვა სოციალური კავშირების ფაქტორი, რაც ასევე წარმოადგენს ინდივიდის ფსიქოლოგიურ მოთხოვნილებას. რუთლეჯის თქმით, მასლოუმ მისი თეორია დააფუძნა იმ დაშვებას, რომ ადამიანის საბაზისო ინსტინქტია გადარჩენის მოთხოვნილება, რასაც ყველა სხვა დანარჩენი ეფუძნება. თუმცა გადარჩენისთვის საჭიროა სოციალური კავშირები, რაც რუთლეჯის აზრით უნდა იკავებდეს მასლოუს პირამიდის მესამე საფეხურს¹.

თანამედროვე ფსიქოლოგიურ თეორიებში მასლოუ ყველაზე მეტად მოთხოვნილებათა პირამიდითაა ცნობილი, თუმცა კრიტიკოსები იმაზეც ამახვილებენ ყურადღებას, რომ თვითონ მასლოუს მსგავსი სქემა არ შეუდგენია. ის მისმა მოწაფეებმა შეადგინეს, უპირატესად – პედაგოგიური მიზნით, თეორიის გასათვალსაზრისებლად².

განსხვავებულ შეხედულებათა და მიმდევრობათა მოზღვაების დღევანდელ ეტაპზე, სავსებით ბუნებრივია, რომ მასლოუს თეორიას მრავალი კრიტიკოსი ჰყავს, რადგან თანამედროვე ფსიქოლოგების დიდი უმრავლესობა მატერიალიზმის, პოზიტივიზმის, სოციოცენტრიზმისა და რობოტომორფიზმის დოგმებს იზიარებს³.

დასკვნა

ამრიგად, გვაქვს საფუძველი, რომ შევჯერდეთ: მასლოუს ადამიანური მოთხოვნილებების პირამიდა ეფუძნება ფსიქოლოგიის დარგში არსებული ცნობილი ავტორების ნაშრომების გააზრებას და არა ემპირიული კვლევის შედეგებს. ამიტომ მასლოუს თეორია არაა დასაბუთებული მეცნიერული თვალსაზრისით. იგი უფრო ავტორისეული ხედვაა ინდივიდის მოთხოვნილებების თაობაზე, ვიდრე მეცნიერულად დასაბუთებული ვარაუდი. მასლოუს მოთხოვნილებების იერარქია გამორიცხავს სრული მოცულობით ინდივიდის საჭიროებების დაკმაყოფილებას წინარე საფეხურს მიკუთვნებული მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების გარეშე, თუმცა სტატიაში მოცემული ვარაუდების დამადასტურებელი კვლევის შედეგები არ არსებობს, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ მასლოუს მოთხოვნილებების იერარქია პირობითია და ავტორის ლოგიკაზეა დამყარებული. თეორიის განსაკუთრებით სუსტ მხარედ უნდა ჩაითვალოს არაბიოლოგიური მოთხოვნილებების იერარქია, რომლებიც შესაძლოა ისე იქნას დაკმაყოფილებული ინდივიდის მიერ, რომ არ გახდეს საჭირო სხვა საფეხურის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება. მასლოუს ადამიანის საჭიროებების იერარქია არის ინდივიდის

პოტენციალის სრული რეალიზების შესაძლებლობის განსაზღვრის მცდელობა, თუმცა რადგან ვერ მოხერხდება იმის დადგენა, არის თუ არა ინდივიდი სრულად რეალიზებული სოციალურ გარემოში, თვითაქტუალიზაციის იდენტიფიცირება და მისი ხარისხის შეფასებაც შეუძლებელია. შეიძლება ითქვას, რომ მასლოუს თეორია არ შეიცავს დამაჯერებელ არგუმენტებს იმის შესახებ, რატომ არის შეუძლებელი ინდივიდის პოტენციალის რეალიზება სხვა საჭიროებების დაკმაყოფილების გარეშე. მასლოუს თეორია ქმნის ზოგად წარმოდგენას იმ ურთიერთკავშირზე, რაც არსებობს ინდივიდის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებასა და საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზების სურვილს შორის.

კრიტიკული შეფასებების მიუხედავად, ა. მასლოუ მოტივაციის ფსიქოლოგიის ყველაზე აღიარებული ავტორიტეტია. მისმა თეორიულმა კვლევებმა დასაბამი მისცა და გაგრძელება განვითარება ჰპოვა პოზიტიური ფსიქოლოგიისა და თვითდეტერმინაციის თეორიამ. ამიტომაც, მასლოუ ბოლო დროის ფსიქოლოგთა შორის ყველაზე ხშირად ციტირებადი და პოპულარული მოაზროვნეა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კატუკია, ა., მოტივაციის კვლევა შედარებით მენეჯმენტში, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, 2018;
2. მელიქიშვილი, მ., მოტივაცია, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013;
3. საყვარელიძე, ს., მოტივაციის ზრდის სტრატეგიები საქართველოს საჯარო უწყებებში, თბ., 2018;
4. ფრომი, ე. ფსიქონალიზი და რელიგია, გამომცემლობა „პეგა“, თბ., 2015;
5. ფრომი, ე., დოგმატი იესო ქრისტეზე, გამომცემლობა „პეგა“, თბ., 2015, 120;
6. A theory of human motivation, Maslow, A., H., Psychological Review, 50, 1943, 370-396;
7. Fowler, S., What Maslow's Hierarchy Won't Tell You About Motivation, Harvard Business Review, 2014; retrieved from <https://hbr.org/2014/11/what-maslows-hierarchy-wont-tell-you-about-motivation>;
8. McLeod, S. A., Maslow's Hierarchy of Needs, Highgate Counselling Center, 2013;
9. Uysal, T., Aydemir, S., Genc, E., Maslow's Hierarchy of Needs in 21st Century: the examination of vocational differences, Researches on Science and Art in 21st Century Turkey, Volume 1, 2017;
10. Haque, F., Haque, M., Islam, M., Motivational Theories – A Critical Analysis, ASA University Review, Vol № 8, №1, 2014;
11. <http://www.insource.ge/ge/node/590>;
12. <http://www.nplg.gov.ge/wikidict/index.php/>.

1 Rutledge, P., Social Networks: What Maslow Misses, 2011; retrieved from <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/positively-media/201111/social-networks-what-maslow-misses-0> 07.05.2022

2 <http://www.insource.ge/ge/node/590>

3 <http://www.nplg.gov.ge/wikidict/index.php/>